Број 109. У Новом Саду, у суботу 17. маја 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот.
За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. а за стране земље годишње 6 круна 50 пот.
Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Андраши о изборној реформи.

У среду је гроф Андраши министар унутрашњих дела, одговорио на интерпелацију посланика Мезефија у ствари изборне реформе. Његов је одговор јасан само у једном правцу. Сада је одлучно изјавио, управо обвезао се пред сабором, да ће законски предлог о изборној реформи поднети у једној од првих саборских седница на јесен, али ако не у почетку, али зацело у току првог месеца саборског јесењег рада. После оваке одлучне изјаве, можемо се надати, да ће изборна реформа још у току ове године бити усвојена У том случају моћи ће се 1909 године саставити нове бирачке листе, па би се новим изборима посланика могли надати у јесен 1909. или у почетку 1910. године.

Има и такових, који сумњају, да ће изборна реформа на јесен доћи на дневни ред. Позивају се за доказ на разна обећања појединих министара. Гроф Апоњи је у више маха још 1906 године рекао, да ће Векерлова влада у току од две године посвршавати све послове, које је примила да изврши, а затим да ће бити спроведена изборна реформа Он је тврдио, да ће све то бити свршено у току од две године дана. Али две године прођоше, уђосмо већ дубоко у трећу годину, а изборној реформи још никако до сагледамо лице Зимус су и Векерле и Андраши говорили, да ће изборна реформа бити поднесена у току пролећа, априла или маја месеца. И тај је рок прошао Андраши у свом одговору позива се на то, да зимус није обећао, да ће бити тако зацело, него је само наговестио, да ће можда моћи поднети.

Свакако има дубљих узрока што се изборна реформа тако одлаже. Ти су узроци непречишћени рачуни између бечког двора и мађарске коалиције. По погодби између двора и коалиције Векерлов је кабинет био дужан да спроведе изборну реформу на основу Криштофијевог предлога, по ком би бирачко право добили сви, који су навршили 24. годину а знају читати и писати. Гласање би имало бити тајно по општинама. Већем делу коалиције никако се не свиди Криштофијев законски предлог јер се боје, да би коалиране мађарске странке на изборима зло прошле, а социјалисте и народности дошли до већег броја посланика. При том гроф Андраши хтео би, да својој странци обезбеди већину, а Кошутовци траже, да се њима обезбеди већина.

У бечком двору смеше се лукаво. Њима је то добро дошло, да од мађарских политичара извуку све, што им треба за војску. Бечки ће двор врло радо попустити Мађарима у погледу изборне реформе Пристаће на њихово заокружење срезова, које би Мађарима обезбедило огромну већину у сабору. Пристаће и на то, да буде двогласаца а ваљда и трогласаца, — само мора из Криштофијевог предлога остати тајно гласање по општинама а бирачко право да добије сваки, који зна читати и писати. Можда ће пристати и на јавно гласање, али онда коалиране странке морају да изгласају све, што иште Беч за војску.

Сада се већ јасно види, зашто није изборна реформа поднесена сабору. Види се и то, зашто је Векерлова влада пристала на повишење официрских плата Кошут је у свом писму на Гастона Гала, који је због повишења официрских плата иступио из странке, изјавио, да је тако морало бити

Шта више он наговештава, да је у интересу мађарске политике да се и друга војничка питања што пре реше То значи, да ће се изменити погодба између краља и владе По погодби треба прво да се спроведе изборна реформа, па тек затим да нов сабор реши војничка питања Међутим изгледа, да ће се прво решити војничка питања, па тек онда спровести изборна реформа. Види се дакле, да Беч уме добро да тргује Порука „Нове Пресе“ о 40 годишњици крунисања нашег краља учинила је дакле своје. Беч је онда отворено поручио, да ће се довести на владу нови људи, који ће цару дати што је царево Мађарски политичари веле на то: даћемо ми, кад мора бити.

У погледу саме реформе Андраши је био закопчан. Није хтео да изјави, каква ће бити та изборна реформа, јер би то узбунило духове па би се у току лета развила огорчена агитација Но вара се Андраши, ако мисли, да ће ова његова „општа тајна“ реформа умирити духове. На против, то тајење изазваће велике трзавице, нарочито после његове тврдње, да та реформа неће задовољити оне, чије жеље иду даље, него што би државни интереси дозволили То значи, да реформа неће задовољити социјалисте и народности. Из те кратке изјаве даје се закључити, какав ће бити Андрашијев предлог. Срезови ће бити тако заокружени, да у сабор може ући незнатан број народносних и социјалистичких посланика Вароши ће добити 50 посланика више, да би коалиране мађарске странке могле и у варошима одржати свој посед а и социјалисте добиле неколико посланика И то се чује, да ће срезови у главном остати исто тако заокружени, као што су сада Андраши није порекао да ће бити бирача и са два и три гласа

Као што се види, изборна је реформа предмет трговине између данашње владе и Беча. Неоправдани страх од народности гони мађарске политичаре, да се одрекну својих захтева у погледу војске. У изборној реформи добиће одштету за уступке према Бечу Тиме се све више удаљавају од својих тежња за независношћу наше домовине =

Администратор и манастирска штампарија.

Манастирска штампарија игра, у новије доба доста видну улогу у нашем

ПОДЛИСТАК.

ИСТОРИЈСКИ СПОМЕНИЦИ СРПСКИХ МАНАСТИРА У ЈУЖНОЈ УГАРСКОЈ.

— Написао Јене Сентклараи дописни члан. — Прочитано у мађарској академији наука у седници од 13. јануара 1908. године. Будимпешта издање мађарске академије наука 1908.

(Наставак).

Кад смо и ово обухватили, вратимо се сад на даље моменте у развијању источно православне цркве у Угарској. Сасвим је природно и по себи разумљиво, да православни народ, што навали са Балканског Полуострва, на свом новом станишту није могао остати без свога пастира. Кад 29. маја 1453. год. паде у руке Турцима Цариград, средиште источно-православне цркве и столица патријарашка и кад се катедрала Софија претвори у џамију, многи православни калуђери и попови се почеше спасавати у поједине балканске покрајине не само из Цариграда, него и из покрајина на југу Црног Мора, из Тракије и Румелије и из манастира Св. Горе. Отидоше испред турске најезде својима истовернима, а кад и ове достиже иста судба, подигоше се са војводама и владикама, те дођоше под окриље угарских краљева. Војводе или деспоте тих православних српских досељеника су већ од Жигмунда, а доцније од гувернера Хуњадије, па од Владислава V., Матије I. и Владислава II. Јагелонца, добили простране спахилуке, где су за свој народ подигли цркве и манастире. Од добивених земаља као вечите фундације су одцепили оранице, шуме, винограда, пашњака, да имају од чега издржавати свећенике и манастире. Ту беше гробље, а ови манастири беху центра црквеног и просветног живота околних Срба, беху то чувари и будилници народне свести и обичаја. У средњем веку не само код источно-православних народа, већ уопште код свих образованијих хришћанских народа беше побожно схватање, да баш зграде, подигнуте за службу Богу, не само на земљи подижу славу, него му осигуравају и небесну награду на оном свету. Ово мишљење се најбоље огледа у основном писму Панонхалмском. Св. Стевану уписују ове речи: „Credimus et vere scimus, si locis, divino cultui mancipatis, potestates atque honores adaugmentoverimus, id non solum laude humana praedicandum, verum divina mercede remunerandum“.[1]) У документу, који је 1274. иставио Владислав IV. кад је подмирио манастирима штету претрпену приликом татарске најезде, стоји: possessiones eorum (monasteriorum) post insultus tartarorum quovis modo ab eis alientas, apud manus suos et aliorum habitas, restituendas decrevimus, ob remedium nostrae et parentum animarum“.[2]) Богате породице су се такмачиле која ће добити достојанство да је патрон ког манастира. Тада су владике манастира, архимандрити, игумани и калуђери водили бригу не само о душепопечитељству српског народа, него и о народним стварима. Као поглавицу црквеног и верског јединства сматрали су патријарха автокефалне цркве српске све до 1690. или до сеобе под Арсенијем Чарнојевићем.[1])

Почетнички црквени живот српских насеобина у Угарској, које онде још не имађаху средишну управу, створио је у том добу српске манастире у јужној Угарској.

Цео јужни крај, где је само било српских места, беше пун калуђера и сеоских попова што дођоше с народом, који у подручју манастирских владика и архимандрита управљаху својим парохијама и мада су становала на територију Угарске, па, после мухачке катастрофе, чак постали и поданици Турака, опет зато и надаље осташе под јурисдикцијом источно-православног патријарха Србије.

Установа манастира је у битној свези са духом и историјом оријенталне цркве. Велике традиције — које лебђаху пред очима попова и верних, у чудотворним примерима Атанасија, Георгија и Василија Великог — свуд донеше на површину манастире у којима је православна вера освајала терен. Осим тога код православних Срба а и других словенских народа на Балкану су манастири имали народносно обележје, од кад Растко, један од синова Немањиних, такође оде у манастир, те се чак подигао до савршенства духовног живота. Архимандрит Иларион Зеремски спомиње, како упада у очи, да је много манастира тамо, где живе Срби. Само у малој Србији има до шесет манастира. У Босни, Херцеговини, Старој Србији, Маћедонији и Црној Гори је тма православних манастира. У Далмацији на сто хиљада верних долази де-

[1]) Fejér: Cod. Dipl I. 28., 296, 314.
[2]) Fejér: Cod Dipl. VII. 2, 30

[1]) Reiner Zsigmond: A keleti vallású m. nemz. egyház nevezése. 22.

јавном животу. Око ње се води жестока борба, између Саборског Одбора и здружених самосталаца либерала и калуђера под вођством патроната семеништа манастирских питомаца, као номиналних поседника исте Патронат се чува, да изнесе историју те штампарије, јер би се испоставило да је до ње дошао неправилним начином.

Манастирску штампарију купили су манастири из чистог прихода Према слову закона, тај чист приход имао је ући у клирикални и манастирски фонд, те према старој и новој уредби имао би се сматрати као имовина и власништво та два фонда а чист приход њезин имао би се делити тако да два дела уђу у фонд клирикални, а трећи део у фонд манастирски — Несумњиво је дакле, да та манастирска штампарија има да потпадне под управу Саборског Одбора и да се са њеним приходом тако има расположити.

У неизмерној пакости својој, удружена самосталија поступала је незаконито и непоштено, када је уложила уток на министра председника и против одлуке Саборског Одбора да се закон спроведе.

О овој ствари расправљано је већ у нашој јавности Овом приликом хоћу да докажем само то, да је тај уток незаконит и ништаван и са гледишта статута семеништа манастирских питомаца.

Семениште манастирских питомаца подигао је патронат монашке школе, из прилога манастирских, који су одобрени од Саборског Одбора и стављани годимице у прорачун манастирски. Постанак је семеништа дакле на основи чисто автономној. Ко је власник тога семеништа, то нигди није изриком прописано; но пошто је семениште постало из чистих прихода свију манастира. а са дозволом Саборског Одбора, јасно је, да то може бити само клирикални и манастирски фонд исто онако, како је то растумачено са манастирском штампаријом Семениште то стоји под непосредном влашћу, надзором и управом патроната, који је постављен на основу §. 3. устава за монашку школу, како је то прописао синод год. 1895

Штатут семеништа није узео на знање и одобрење ни синод ни Саборски Одбор ни сабор. Њега је самовољно створио покојни патријарх Георгије год 1904 а у свом § 4. као на свој извор и своју основу позива се исти на §. 3 устава за монашку школу. — О манастирској штампарији нема нигди ни једне речи.

Устав за монашку школу саставио је и одобрио синод г 1895. Њега никада није одобрио ни краљ, ни наш сабор, нити Саборски Одбор. Њега никад не би ни могао одобрити ни један од тих фактора, јер већ §. 1. стоји у очитој опреци са саборским устројством.

Право прорачуна за све автономне потребе, па и право прорачуна за све манастире, има безусловно само сабор наш и Саборски Одбор као његов заменик, кад сабора нема на окупу. Но ни у овом случају нема тога права синод

Па ипак у § 1 стоји: да се монашка школа издржава од свију манастира, који потпадају под карловачку митрополију, годишњим новчаним прилозима „којих меру одређује свагдашњи патријарх у спорازуму са архијерејским синодом, према потреби и броју питомаца“

Према о ако растегљивој мери могао би синод са патријархом исцрпити све приходе манастирске, а за школе оставити молитве и пост.

Врховна управа и непосредни надзор над том школом, придржан је патријарху, као врховном патронату исте монашке школе, а патронат монашке школе (или садашњи његов насљедник патронат семеништа манастирских питомаца) створен је зато, да „непосредније управља и надзирава“ исти завод (§. 2) Ни у овом уставу нигди нема спомена о манастирској штампарији.

По § 4. истога устава, патронат се састаје према потреби, у своје седнице, под председништвом патријарха или његова заменика

Заменик патријархов је сада администратор митрополије г. епископ Лукијан Богдановић а администратор није председавао у тој патронатској седници, шта више он није никако у тој седници ни био.

По логици читаве самосталске војске а по аналогији у сабору нашем — закључак патроната семеништа манастирских питомаца: да уложи уток на министарство у ствари извођења закона — (штатута о манастирској управи) — скроз је ништаван и незаконит и имао би се од министра a limine одбити.

Но незаконит је и ништаван тај закључак и са другог одлучујућег разлога.

§. 6 истога устава изрично овако наређује:

„О свима гореспоменутом предметима (§ 5) патронат монашке школе доноси своје одлуке, које постају правомоћне, чим их одобри и потврди свагдањи патријарх, као врховни патрон завода“.

У смислу §§ 4 и 48 администратор, као патријархов заменик, има иста права и исте дужности

Према томе та одлука патроната, да се уложи уток постала би правомоћна, **чим је одобри и потврди** администратор.

Но администратор патријаршије г епископ Лукијан Богдановић није ни одобрио ни потврдио ту одлуку. Она је дакле и са тога разлога скоро ништавна и неважећа те се и са тога гледишта има alimine одбити.

Патронат семеништа манастирских питомаца дошао је у посед и управу манастирске штампарије, на недозвољен и незаконит начин. Право власности, поседа и управе, нити му је признао сабор, нити Саборски Одбор У посед и управу дошао је патронат кришом преком плота, а не на законит начин

Нема спора, да ће у најкраћем року морати бити предана штампарија под управу Саборског Одбора А нема сумње ни у томе, да ће ускоро постати излишан те се и сам разрешити и тај вајни патронат семеништа, чим Саборски Одбор, или и сам сабор, побрише нужне своте за издржавање семеништа из прорачуна манастирских.

Па ипак на томе не може да остане.

Администратору митрополије пребацује се с правом што није спречио тај незаконит корак патроната, у смислу §§. 4. и 6. те тиме уштедио бруку и себи и Саборском Одбору, да га поглаварство и жупанија сремска одбије са молбом за брахијум.

Но морају се безусловно повући на одговорност и чланови патроната, због ревитенције, непослушности према вишим властима и због хотимичног злонамерног упропашћивања манастирске штампарије, као народно-црквеног иметка, у смислу нове манастирске уредбе

Чланови патроната и њихов „честити управитељ“, имаће дакле прилике да одговарају и материјално и дисциплинарно.

По допису министарском, администратор митрополије постављен је, да се једном успостави закон и ред у архидијецези и митрополији.

И брука је и срамота и јако је чудновато да се поред свег тога не реши већ једном и питање о дуплим властима у архидијецези и тиме успостави закон и ред, због чега је администратор баш и именован.

Caveant consules, ne quid respublica detrimenti kapiat!!

Н — д

сет манастира. То исто видимо и овде у Угарској, где нема епископије, а да не би било манастира. У самој карловачкој архидијецези или у Срему ниже се један за другим четрнаест српских манастира У темишварској и вршачкој епископији у јужној Угарској од XVI. века до данас постоје источно-православни манастири: Ходош, Бездин, Сент Ђурађ, Месић, Базиаш и Војловица. Такођер су овде постојали, манастири, у Семлаку, Кусићу, Средишту и Златици, но ти су поништени наредбом Марије Терезије од 1777. год. Било је још и других срп. православних манастира на југу Угарске, као што ћемо то већ видети.

До XVIII. века су манастири били понекад и епископске резиденције. Из њих је потекла и народна црквена управа, па и вођство социјалног, културног, шта више и интимног политичког живота.

Међутим 1710. год., кад зађе звезда ратне среће Ракоцијине, те паде народно подузеће Мађара, карловачки патријарх и епископи су код владе Јосифа I. задобили нову привилегију у име тога, што су помагали царској војсци у рату против Ракоције. С којом привилегијом је карловачка српска митрополија добила стабилну и модерну организацију. Све источно-православно становништво у Угарској, са епископима и поповима поста независно од пећског патријарха и подреди се јурисдикцији карловачког митрополита и патријарха.[1]) Ово је био почетак засебно организоване српске цркве у Угарској.

Под Арсенијем Чарнојевићем патријархом и карловачким митрополитом у преиначеној српској цркви по новој подели први архипастири постадоше: Исаије Ђаковић владика темишварски и јенопољски и архимандрит манастира Крушедола; Стеван Меточанац владика горњокарловачки и зринопољски; Јефтимије Дробњак владика сегедински, булински и столно-београдски. Јован Поповић владика мухачко-стетварски; напослетку С. Тетовац вршачки и С. Стубица владика варадински и јегарски.[2]) Леополд I. Јосиф I. Карло III. и Марија Терезија како у својим повељама, тако и у другим владарским документима називају карловачког митрополита «рацким (српским) архиепископом“ archiepiscopus rascianorum) а подчињене му владике «рацким владикама (episcopi rascianorum, episcopi rasciani) а сам народ «рац«-ким или „српским« (populus rascianus seu servianus) народом. *По јасном тексту (који се никако не може криво тумачити) краљевских привилегија све непокретнине, цркве, манастири, повеље и слобоштине се поклањају рацком архиепископу, рацким епископима и рацком или српском народу а никако којем другом народу, па ма био и источно-православне цркве*

Ни краљевске даровнице ни привелегије ни једном јединим речцом не спомињу, такођер источно-православне вере, влашку цркву, попопове и народ, који тада још становаше у Ердељу и пограничним брдима а по «Opprobata Constitutio“, стојали су под влашћу својих нарочитих влашких владика. Савремени ердељски закони и историјски извори «влашком нацијом“ или «влашком сектом“ их називају, да их тиме разликују од «рацке нације« која исту веру исповеда. Краљевске даровнице и привилегије издане српским насељеницима се тим мање могу односити и на Влахе у Угарској, што је Ђулафејерварски митрополит Атанасије, са свим влашким владикама и влашким народом прешао 1698.—1700. у унију. Они, који нису прешли остали су у свези са карловачком патријаршијом и тек су 1864. год. основали нову засебну влашку цркву.[3])

Српски православни манастири са својственим духом свога доба сачињавају једну епоху историје јужне Угарске. На сваки начин да су им споменици један интересантан одсек прошлости јужно-угарских Срба у колико је сваки манастир имао непосредна утицаја на духовни и културни живот оних општина, које око њега лежаху.[1])

Но разгледајмо историјске споменике појединих манастира по реду по појединим крајевима. Разгледајмо прво оне манастире, који још постоје, па онда оне што несташе.

[1]) Привилегије од 20 августа 1691. и 5 марта 1695. год., код. Czoernig u. Szalay.

[2]) Reiner Zs A keleti vall.... 24. — Emilijan Radić: Sendschreiben.

[3]) IX. зак. чл. од 1868. год.

[1]) Види Velić-kammerer: Magyarországi török kincstári defterek és régi m. térképek gyüjtm. a M. Némz Muzeum könyvtárában. — Csánki Dezső: Magyarorsz. Tört. földrajza. — Pesty: Brankovics György birtokviszonyai. — Borovszky: Csanádm. története. Споменута дела сведоче, да су српске општине постојале свуд у околини манастирâ.

(Наставиће се).

Непотизам.

Доносимо дословце једну решитбу хрватско славонске владе:

„Кр земаљска влада, одјел за богоштовање и наставу број 11 210 08 Загреб 22 свибња 1908. Предмет: Имбре пл Црнковић, абитуријент кр горњоградске гимназије загребачке, штипендија.

Кр. хрватској земаљској благајни у Загребу.

Кр хрватска земаљска влада, одјел за богоштовље и наставу, налази подијелити Имбри пл. Црнковићу, абитуријенту кр горњоградске гимназије, сада једногодишњем добровољцу у Загребу, штипендију из закладе народних учиона од годишњих 1600 К, слови тисућу шест стотина круна, до редовитог довршења високошколских наука у Цириху или у Њемачкој или другђе. У уживање ове штипендије ступа речени абитуријент од почетка школске године 1908—9, пак се тој кр. земаљској благајни у Загребу налаже, да ову штипендију исплаћује дотичнику на разредно биљеговану намиру, а на руке пресвјетлог г. кр. владина одјелног предстојника Николе пл Црнковића у Загребу, почам од 1. листопада 1908 у четвртгодишњим унапредним оброцима и у дневнику закладе народних учиона на ставку 1. штипендије прописно у издатку зарачунава“

Тако гласи та владина решитба

На српски преведено значи, да подбан краљевина Хрватске и Славоније осим својих редовитих берива почевши од 1 октобра 1908 има да ужива годишње још 1600 круна више. Штипендија подељена подбановом сину Имбри пл. Црнковићу само је форма, помоћу које подбан Никола пл Црнковић долази помоћу свога положаја до масног прихода

По основној замисли и здравом разуму дају се штипендије оним ученицима, који немају других извора да се школују и спреме за будући живот. И те се штипендије дају онаким ученицима, који својом школском предспремом пружају гаранцију, да ће у будуће бити вредни и добри, те да ће штипендија постићи сврху. Једном речи штипендије се дају најбољим ученицима

То су дакле два услова за давање штипендије: сиромашно стање са једне и добре сведоџбе са друге стране. Како стоји у оба та питања са Имбром пл. Црнковићем? Он је син одјелног предстојника Николе пл Црнковића који имаде преко 16 000 круна годишње плате. Може ли се ту говорити о сиромаштву. Заиста не! А родитељи су у првом реду дужни да изведу на пут и спреме за живот своју децу. Добро хонорирани подбан Црнковић, који ће и кад падне вући масну незаслужену пензију, мора сам школовати своју децу, а не да их држава школује Државне штипендије треба да су ту за децу сиротих родитеља, а не за синове високих земаљских достојанственика.

Но и у другом погледу не одговара Имбра пл. Црнковић прописима, који су одређени за добијање штипендије. Он није врло добар ученик, он чак није ни добар ђак. Његова сведоџба показује већином довољно, а тек неколико добро. О оцени врло добар или одличан ни спомена. И тако слаб ђак добија тако велику штипендију.

При писању ових редака дође нам до руку још једна владина наредба, слична садржајем а у греху једнака оној првој Доносимо ево и њу дословце:

„Бр 6151/908. Кр земаљској благајни, Загреб. Земаљски прорачун. Поглавље IV одјел за богоштовје и наставу. Наслов 7. стипендије Ставка 1.

Кр земаљска влада одјел за богоштовје и наставу налази подјелити Федору Араницки правнику II. године у кр свеучилишту у Загребу штипендију из земаљских средстава од 800 К, слови осам стотина круна. Ову штипендију уживаће дотичник до редовитог довршења правних наука од 1 травња 1908 Загреб 6. свибња 1908. Раух в. р.“

Ово већ превазилази све границе. Федор Араницки је син оделног предстојника за правосуђе. И тај има масна берива и осигурану мировину Па зар није он дужан да издржи и школује свога сина, него и ту зар треба земља да помогне?

Ако овако пође можемо ускоро очекивати, да ће и син трећег одјелног предстојника, ако у опште има сина, добити штипендију.

Овај поступак бана Рауха и његове владе заслужује најжешћу осуду То је непотизам најгадније врсте. Људи, који су у толикој мери себични нису кадри управљати јавним пословима, јер то су сићушне душе, које нису дорасле за велика дела Или се модерно државништво састоји у што већем старању — за свој џеп. Бан Раух и његова влада на путу су, да о томе увере цео свет.

Само докле тако?!

Земун ћ

Политички преглед.

Сазив делегација. Делегације ће се по свој прилици састати на јесен, октобра, а краљево ручно писмо о сазиву делегација изаћи ће још овог лета.

Румунија, Аустро-Угарска и Русија. „Фосише Цајтунг“ добива извештај из Букурешта да је у ондашњим политичким круговима јако упало у очи, што је руски цар румунскога краља Карола приликом путовања његовог Дунавом по једном изасланику поздравио у Сулини, док аустро угарски владар није дао доказа о својој пажњи, иако је краљ Карол на својој јахти дошао чак до Оршаве у Угарској Исто тако упао је у очи и љубазан дочек румунског наследника престола и жене му у Петрограду. Све то сведочи о преокрету у румунској политици. Румунија се приближује Русији, а одбија од Аустро Угарске. То се види и по томе, што је краљ Карол изјавио, да је везивање румунских и српских пруга с погледом на градњу дрнавско-јадранске пруге готова ствар. Румунија је дакле на страни оних држава, које су за дунавско јадранску пругу. Она жели дакле да се том пругом ослободи од Аустро-Угарске. Јер док је до сад за њу пут у западне земље водио преко Аустро-Угарске, моћи ће она у будуће новом, дунавско јадранском пругом извозити своју робу, те ће тако према Аустро-Угарској стојати на земљишту потпуне једнакости. Упада у очи, како Германци у том покушају Румуније, да се ослободи и одбрани од германског туторства виде опасност за себе. Доказ да они увек нападају.

Француско-енглески савез На дан самога поласка претседника француске републике у Лондон написао је париски „Тан“, који стоји близу министру претседнику Клемансоу, чланак, у коме говори о том колико Енглеска као савезник вреди за Француску. И вели, да Француска нема велике вајде од енглеског пријатељства, јер Енглеска има истина јаку флоту, али јој је слаба сувоземна војска Француској пак треба савезник са јаком сувоземном војском а то је Русија. Овде се очигледно мисли, да Француској треба пријатељ, који би јој помогао против Немачке Тај „Танов“ чланак изазвао је буру у енглеском новинству. И док се још Фалијер бави у Лондону, расправљају енглески листови сасвим незавијено питање енглеско-француског савеза До сад је, после уговора о Египту, владало између тих земаља пријатељство, неуговорна слога Више енглеских листова веле да Енглеској не треба савез са Француском већ да је довољно кад постоји међу њима слога и пријатељство. „Дељи Кроникл“ вели, да енглеско француско пријатељство није наперено против Немачке. »Дељи Њус« опет, да би енглеско француски савез био несрећа за европски мир. Овде се дабогме мисли на то, да би савез са Француском, одвео Енглеску у рат са Немачком, док су јој на основу чисте неуговорне слоге одрешене руке. Француски министар спољашњих послова Пишон, изјаснио се пред дописником Рајтерова Бироа, да је срдачни споразум, који посто и између Енглеске и Француске, коначно ушао у политику тих земаља дајући јој правац.

Суђење у Црној Гори.

Оптужени Васа Ђулафић суочен је са својом браћом Марком, Илијом и Мијатом. Сви искази њихови сагласни су у томе, да су они пристали на борбу, али не против кнеза Николе, него Томановићеве владе. То исто признаје и Андрија Павловић. Карактеристични су искази Аћима Даковића и Николе и Марка, оца и браће Марка Даковића, који је оптужен као коловођа целе завере. Износе грозна мучења откад су оковани и бачени у тамницу. Имање им је упропашћено. Полиција их је грозно кињила, да би их нагонила, да искажу, да је завера доиста постојала и да су бомбе са више страна унете у Црну Гору. Нечовечним мукама подлегли су у један мах. На претресу сада износе истину и отворено признају како су пристали да поведу борбу против Томановићеве владе. Траже, да им се поставе браниоци изван Црне Горе, јер државни чиновници, који су одређени да их бране, то су покорне слуге владине.

„Притегнут“.

Кад је недавно Саборски Одбор закључио, да се др. Малешевић малко „притегне“, да за оних 8600 круна, које је на вешт начин „придигао“, али за те силне паре готово ништа урадио није, нити је по обећању своме обрачунао као заступник двају манастира Бездина и Св. Ђурђа, од то доба не може тај господин мирно да спава. Није ни шала, мора човек муку да мучи, како да обрачуна и како да оне силне паре не мора да врати. Требало би удесити, да буде и коза сита и купус цео! Али како год да кренеш, не иде то — никако! Дао се чово љуто у бригу, те од велике бриге све скакуће и подскакује по новосадској променади, да се човек све крстити мора, толико се већ од тешког дерта исхерио. Али како-ли ћемо бого моја да обрачунамо, јер је обећао, да ће обрачун поднети?! Месеци измичу, али обрачуна — нема! И сад дође сретна мисао! Сети се чово оне љуте речи: притегнути, ако — мисли — не упали та! И даде се на посао, да „притеже“. Но не „притеже“ братац себе на обрачун, већ да се Власи не сете, бацио се у позитуру, да „притеже“ дра Мушицког, не били овај покренуо мериторну парницу ради Ходоша. Чуо чово, да је др. Мушицки у претпоследњој седници Саборског Одбора известио, да ће да покрене ову парницу, па се брж' боље дао на посао, да он по „Бранику“ гурне дра Мушицког, да покрене парницу, те да после може лажљиво да се хвали, како је његова саслуга, што је др. Мушицки покренуо парницу. Као што се лажљиво хвалио да је његова заслуга, што је она прва манастирска парница добивена. О ти исхерени самохвалисавче „Браниче“! Пре него што узмеш у уста име дра Мушицког, најпре опери отровна уста, па онда се сви помолите Богу, што сте крај свих почињених зала још живи, јер вас је српски народ давно одгурнуо ногом и затрпао ваш траг! Још вам се види само змијски реп, којим у немоћи просипате блато и гад, у којем се још трошите.

Знамо вас, врло скупо познајемо, јер ви сте саранили беочинску кају и продали Ходош. Сад вас боле, што није: Хуја Ходош! Кобајаги, погрешио др. Мушицки, што је покретао парницу ради исправке грунтовнице, и тога ради позиваће се на Румуне који тражећи манастир Бездин, нису тражили ректификацију „српског“ назива, већ су одмах почели мериторну парницу. Али ви лицемери не говорите народу, да је код Ходоша прошло више од три године, како су га Румуни прекрстили, а код Бездина то није случај! Јер је то пре две године учињено. Знате ви то врло добро! Да имате мало поштења, ви се не би служили смицалицама и софистиком! Но шта је вами стало до истине? Ваша мржња не зна границе. Нико вам није добар и поштен, само сте ви, који „придижете“ прасице, продајете Ходош, тргујете са кајом, згрнете дебеле предујмове од 8600 кр., па после ни лук јели ни на лук мирисали! — Нагрђујете Красојевића и др. Михајловића, а овамо их молите, да вам израде неправедне хонораре. И кад то не постизавате, онда их ружите. Хоћете ли доказа? Тражите, ако имате трунка поштења, нека се ово у јавности докаже. А ако ви нећете тражити, ми ћемо вам здерати образану, да вас виде: какви сте у истини. Изволите и даље тако! Ми вас чекамо! Но ми познајемо вашу „фелу“, коју кад ухвате људи за уво, онда одмах умукну.... Па тај ћемо ми рецепт и овом приликом употребити, као оно пролетос због оних Централиних „збитија“ на пољу економије и финансије 1-а новембра лањске године. — Замукосте. А верујте, замукнућете и сад!

Вести из места и са стране.

Бранко и Карловчани.

Пишу нам из Ср. Карловаца: Ово дана одржан је у цркви св. апостола Петра и Павла по реду трећи парастос нашем неумрлом песнику Бранку, његовим родитељима и брату. Парастосе ове приређује патранат односно старатељство гимназије карловачке са професорским збором. На жалост ниједан члан патроната ни старатељства није дошао на парастос, ма да их има више, који управо никаква своја посла немају. И карловачко грађанство врло се слабо одазвало. Но још је већа жалост да ниједан богослов ни професор богословије не беху на овом парастосу. Да не беше у цркви карловачке гимназије и њеног професорског збора, црква би управо празна била. Зар не треба да нас је срамота од целог српског света, да види, како ми карловчани ценимо Бранка.

Овом приликом морам коју рећи и о Бранковом споменику на Стражилову. Тај се споменик налази у тако јадном стању, као да је подигнут још пре два века. Стид нас мора хватати од страна света, који долази овамо на Стражилово, да ода пошту земним остатцима и светлој успомени Бранковој. Поред свега тога што постоји доста леп „фонд за очување Бранкова споменика." То је тим још више за осуду, кад се зна да још постоји и нарочити одбор за очување Бранковог споменика, у том су одбору чувени либерал-самосталац Лаза Обреновић и Ј Симеоновић-Чокић. Како исти никакве бриге о том споменику не воде а уз то су иста господа сигурно и остарела већ толико, да не могу до Бранкова гроба ни да оду то би требали да на тим почастима захвале, и места своја уступе онима, који ће хтети и умети, да поверену им светињу боље чувају.

Већ се приближује дан, кад се силан свет на Стражилово слеже са свију страна Српства, па чак и иновераца. Срамома и грехота би била да се до тог дана споменик Бранков не оправи а и пут на њему мало не уреди. Чувајмо свој образ и поштујмо Бранкову успомену, да нас не проклиње цео народ наш, а странац не исмева.

Један карловачки грађанин

Ревизија берлинског уговора.

Један талијански лист јавља, да ће ускоро доћи до ревизије берлинскога уговора од 1878. године. Веле да је на тај корак кнез Никола покренуо француску, руску, енглеску и талијанску дипломацију. Као повод јесте она позната несугласица у том уговору, Члан 26. тог уговора признаје Црној Гори потпуну независност, а члан 29. налаже да се Црна Гора у погледу градње и искоришћавања својих пруга има предходно споразумети са Аустроугарском. Ту лежи немогућност да дунавско-јадранска пруга изађе на црногорско пристаниште Бар. Јер Аустроугарска зацело не би дала пристанак.

Нова бугарска насиља.

Како јављају из Куманова, бугарске чете су опет почеле нападати на српска села у кривопалачком кратовском крају. Једна чета је напала на село Ранковце и запалила неколико кућа.

Молба за помиловање осуђених учитеља.

Срби у новопазарском санџаку спремају се, да упуте молбу ради помиловања неправедно осуђених учитеља.

Убијство једног Србина.

Како из Ријеке јављају, сахрањен је ових дана у Опатији бавши Привредников питомац Душан Хаџић. Убио га је мучки један Немац, из непознатог узрока.

Словенски изасланици у Петрограду.

Прошлог четвртка имали су посланици аустриског царевинског већа у Петрограду, Крамарж, Хрибар и Хлибовицки, договор у стану Максима Ковалеског. Председавао је Красовски, покретач свесловенскога конгреса. Расправљао се о руско-полским односима. Сви присутни, све највиђенији људи из разних странака, говорили су у помирливом духу. На то је вођа Пољака Дмовски изјавио, да су ствари политички узроци Пољаке задобили за словенску мисао. Увече је био свечан састанак у варошкој думи. Беху ту министар претседник Столипин, затим министри Коковцев, Шипов, Шварц и Василчиков, претседници државне думе и државног савета, више државних саветника, пољсаника, чланова Академије Наука и универзитетских професора. Начелник варошког претставништва поздравио је госте. Ови су одговорили говорима, у којима су нагласили, како су Словени лојални грађани свих држава у којима живе, даље како је сврха словеноког јединства чисто просветна, и да она жеља никакве везе са старим ратоборним панславизном.

Брзојави „Застави"

Стигли 17. маја

Преговори Ракоцајеви.

Загреб. Ракоцаји је у овдашњој народној касини преговарао јуче са више политичара

Угарски сабор

Будимпешта. Претресене су реформе правосудства, за тим се прешло на апропријацију.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић

Трговина.

НОВИ САД, 17. маја 1908 године

Пшеница прве каквоће 22 к 60 до 23 к. — п.
Пшеница нова 22 к. 20 п. до 22 к. 40 п.
Пшеница средња 22 к. 20 п. до — к. — пот.
Пшеница лакша 22 к. — п. до — к. — пот.
Наполица нова — к. — п. до — кр. — пот.
Јечам 12 круна 80 пот. до 13 кр. — пот.
Зоб нова 14 кр. 20 пот. до 14 кр. 40 пот.
Кукуруз у зрну н. 12 кр. 20 п. до 12 кр. 40 п.
Кукуруз у клипу н. — кр. — п. до кр. — п.
Маст 136 кр. — п. до — кр. — пот.
Сланина 136 кр. — пот. до — кр. — п.
Сланина паљена 136 кр. — п. до — кр. —

(сто од 100 кила)

Свињи угојени тешки 90 до 92 пот
Свињи средњи 86 до 88 пот.
Свињи лаки 82 до 84 пот

(кил)

Sanatogen

препоручује више од 1000 професора и лечника свију просвећених земаља као најутицајније средство за снажење и освежавање.

Снажи тело.

Јача мишиће.

Може се добити у апотеци и дрогеријама. Брошире бадава и франко разашиље
BAUER & Cie., Berlin S. W. 48.
424 7—12

KALOGÉN
BRÁZAY SÓSBORSZESZ
FOGKRÉM és SZÁJVIZ ★
66 20 40

NOXIN

The „NOXIN" Co.
Paris: 125 Rue Montmartre
Budapest, VI.
Brüder Hochsinger.
London: E. C. 57. Chisvell Street.
Wien, XVIII/1. Willy Weingärtner Sempresner t.t Telefon 22149.

● Добија се у свима бољим радњама. ●
341 40—50

ПРЕПОРУКА!

Ко год је виноградар, а треба

гуме за каламљење,

нека се обрати на српску трговину

НЕЦЕ ПАНАОТОВИЋА у Новом Саду,

дунавска улица, јер само се код њега може добити

○ НАЈБОЉЕ ГУМЕ СА КАЛАМЉЕЊЕ ЛОЗЕ. ○

Ту српску трговину препоручује:

Прва Српска Земљорадничка Задруга у Лединцима:

Бранко Бачић с. р., пословођа. **Ђока Арсеновић**, с. р председник.

За многобројну наруџбину моли

Неца Панаотовић,
трговац.

547 6—10

ШПЕЦЕРАЈСКА И ДЕЛИКАТЕСНА ТРГОВИНА

Стевана Ненадовића

Temesvár, Józsefváros

потребује у тој струци старијег

ПОМОЋНИКА.

642 1—3

ЗЕМЉА НА ПРОДАЈУ.

ПЕДЕСЕТ ЛАНАЦА ДОБРЕ ОРАЋЕ ЗЕМЉЕ

НА КАМЕНДИНУ

у једном комаду продају се из слободне руке.

Ближи се обавештај може добити у **НОВОМ САДУ, у ћурчинској улици бр. 11 на првом спрату**

641 1—2

14069. szám.
Kig. 1908.

Hirdetmény.

Ujvidék szab kir város ezennel közhirré teszi, hogy a város tulajdonát képező szérüskertek a folyó évben bérbe fognak adatni

Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik eddig szérüskerteket bérbe birtak és ily szérüskertekre reflektátnak hogy folyó évi junius hó 1-től kezdve 8 napon át a hivatalos órák alatt a gazdasági tanácsnok hivatalos helyiségében jelentkezzenek.

Miután az elmult években oly ujvidéki lakosok is béreltek szérüskerteket, kik azokat a területeket más czélokra is használták, figyelmeztetnek jelentkezők, hogy a kiosztandó területek csakis szérüskerteknek használandók; továbbá csak az olyan ujvidéki lakosnak fog szérüskert kiosztatni, a ki tulajdonjogilag bir földbirtokkal, a ki földbérlő, vagy a kinek haszonállatja van.

Ujvidék szab kr. város tanácsa 1908. évi május hó 27.

Ertl Ignácz
tanácsos, p. polgármester h.

640 1—1

СНИЖЕЊЕ ЦЕНЕ

дрвима за гориво

Поштованој публици дајемо на повољно знање, да почевши од 1 јуна о. г. п. р. код свију цена дрвима за горење

2 круне од хвата попуштамо и

I ВАГОН 10.000 кг.

● а) БУКОВИХ ЦЕПАНИЦА ●

нудимо по цени од 180 круна на продају.

БРАЋА ШВАРЦ

дрварска радња, Рибња пијаца бр. 12.

659 1—4

НА ЗНАЊЕ!

Свима нашим врло поштованим српским муштеријама јављамо да смо нашу

кројачку радњу

грађанског и војног одела

★ првога реда ★

преселили у IV Eskü ut 6.

и знатно проширили, те имамо на стоваришту **велики избор енглеских штофова** првога квалитета.

Јемчећи нашим врло поштованим старим муштеријама и у будуће за **добар крој, најтачнију и најбржу послугу**, као и за **умерену цену**, молимо их, да нас у кругу својих пријатеља препоруче и својим ценењним наруџбинама што обилатије одликују.

638 1—

С поштовањем

ПЕТРОВИЋ И ДРУГ

БУДИМПЕШТА
IV. Eskü ut. 6.
угао Vaczi-utcza у Клотилд палати.
Телефон број 1—36.

НА ПРОДАЈУ.

Посед од 185 кат. јутара ораће земље, уз урбално право на пашњак и шуму која лежи у једном комаду у атару општине Опатовац (Срем.) Од истога могу се и парцеле од 5 јутара на више такође добити.

Стева Димитријевић,
Нови Сад
553 2—3 главна улица број 17.

ГВОЖЂАРСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

Лазара М. Јанковића

у Тителу

потребује **2 старија помоћника** (веште детајлисте).

Рефлектанти који су у обе струке вични, а уз то српски, мађарски и немачки говоре, имају првенство. 599 2—3

Ступање одма или за месец дана.

!! ЗАСТУПСТВА !!

Један заступник,

који **десет ческих и моравских фабрика** већ од 20 година **заступа**, и који је у Угарској и Хрватској добро уведен, тражи због других подузећа, да иста заступства под повољним условима **преда**. Потребан капитал најмање **3 хиљаде круна**.

Рефлектанти нека се обрате под шифром: „Заступства“ на администрацију овог листа. 631 1—2

КРЕЧ

бео, мастан, издашан јефтин **1 кг прима воде 4—4½ кг**. Производи се од **белог мармор камена**. Једина продаја за Угарску и Хрватску на вагоне и мање Нарочита пажња подузимачима и виноградарима. На стовариштy имам стално За цену се треба обратити

Васи Вучковићу Нови Сад
597 2—15 код „Шаргарепе“.

Предаја радње.

Ради већег подузећа желим моју по модно галантеријску и кратке робе трговину предати Иста се налази у већем месту Бачке. За младог човека егзистенција сигурна Потребан капитал К 8000

Обратити се на администрацију „Заставе“ под бројем 360. 618 2—3

II. H.

Поштованом грађанству Новог Сада и околине стављам на повољно знање, да сам преузео гостиону

„ТРИ КРУНЕ“

у Новом Саду.

Собе за пошт. путнике са свима удобностима сам модерно удесио.

Простране штале и велико двориште.

Водићу под личним надзором.

Кујна је изврсна, абонирце примам радо како у гостиони тако и ван гостионе, а точићу поред изврсног пића и

пештанско салон-пиво.

Молећи за многобројну посету остајем с поштовањем

Пера Пирошки,
576 3—4 угоститељ „Три Круне“.

!!! КАШАЉ !!!

ИЛУЋНЕ БОЛЕСТИ.	ПРОМУКЛОСТ.

до сад сигурно опробано средство Франклове пилуле (погачице) лечнички препоручено. Врло пријатан укус. 1 велика кутија 2 кр. 40 пот. Две кутије шаљу се франко. Може се добити у апотеци

Frankl Antal
1532 28—40 Szeged, Felső város 30.

ЛИБМАН и ТОТОВИЋ

НОВИ САД

Житна пијаца бр. 1.
Ћурчијска ул. 37.

ТЕЛЕФОН бр. 159

ФАРБАРА

ВЕЛИКО стовариште гипса, цемен а фа рнајза, лакова, туткала пемзле, паркетпасте и разног материала, по врло умереној цени

БРЗА И СОЛИДНА ПОСЛУГА!

769 40—50

Недостиживо средство за негу

1525 47—100 **лица и руку јесте**

једино прави сасвим нешкодљиви Silva crem. Одстрањује суједице мрље, сунчане пеге и све остале нечистоће. Најсигурније средство Може и у јутро после прања рабити. З теглице 4 круне без даљег трошка ако се новац напред пошље. Где ее не би могло добити учује се из

лекарне Салватор А. Козјак **Рума**.

Kalmár & Engel творница м торских машина.

С овариште: V. Lipotkörut 18, **Budadest VI.** Творница: VI. Üteg u, 19.

препоручује ради вршидбе као и за млине воје ј д нос авне бензин моторе, бензин-локомобиле, као и моторе, које у лаче гас, које се м гу V. Lipotkörut 18. увек у раду видети.

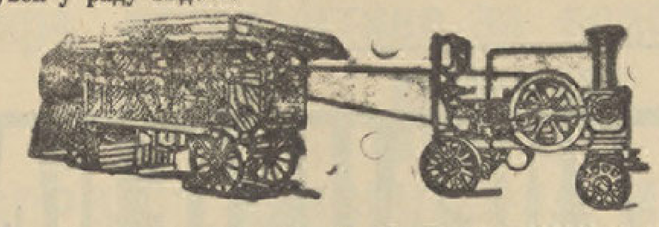

Пуно јамство за изврстан вршај. Једина досадња новина. Ови мотори, који тачно раде а са простом конструкциом могу се од сваког нестручњака лако водити.

Ценовници бадава! Јефтине цене!
И на отплате! 1555 23—26

Најновија инајсавршенија радна снага
све врсте фабрикат

мотори који увлаче гас

Sauggas-Motore

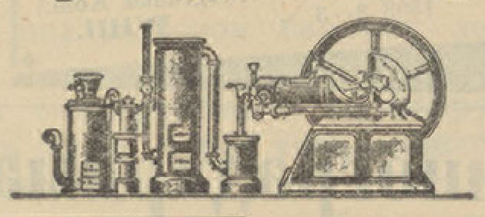

за грејање може се употребити сол рацит кокс као и дрвени угаљ.

Најјефтинији и најправилнији рад.

Најшира !! ГАРАНЦИЈА !!

потрошња на рад 1—2 потуре од коњске снаге

266 35—

Локомобиле и гарнитуре за вршај.
Повољни услови за плаћање.

B. Denes motor specialist **Budapest, V. Lipot-körut 15.**

Ценовници и прорачун бесплат о.

---

500 круна плаћам ономе, кога заболе зуб или коме смрди из устију након трајне употребе Бартилине воде за зубе. Цијена ј бочица 70 филира (поштарина посебно 95 филе

Ed. Bartilla - Winkler
Wien, 19./I. Sommergasse 1.
Добива се у свим лекарницама.
У Новом Саду код **В. К. Грозингера**
Фрање Јосифа трг.

захтевајте свагдје, изрично Бартилину воду за зуб. Пријаве о потворењу награђујем.

У мјеста гдје се ова не може да добије, шаљем 7 бочица за К 5·20 просто од поштарине. 168 325 6—

Заштитна марка „Ленгер“

Liniment. Capsici comp..

замена за

Anker-Pain-Expeller

је старо опробано кућевно средство, које се од многих година као поуздан лек против костобоље, реуме и назеба употребљава.

Опомена. Због подражавања, која мање вреде, треба при куповању бити пажљив и узимати само оригиналне флаше у кутијама са заштитном марком „Ленгер“ и фирмом **Richter** — Са ценом од 80 потура, 1 кр. 40 пот. и 2 круне може се у свима апотекама добити. — Главно стовариште код: Јосифа пл. Терена, апотекара у Будимпешти. 1265 33—40

Dr. Richters Apotheke zum „Goldenen Löwen“ in Prag Elisabethstrasse № 5. neu.

Разашиљо се дневно.

ЛИПИК

У СЛАВОНИЈИ.

Жељезница, поштанска и брзојавна станица.

Купатило првог реда. Преко целе године отворено Једини топли, јодни, алкални извор (64% C) на копну. Неја маштими успеси лечења код свију болести, **катара** стомака **у варењу и мокраћи, мокраћно киселе дијетезе, костобоље, реуме и исхијаса, шкрофула, рахитиса и свију болести крви.**

Лечење пићем воде, врућа купатил , завод за лечење водом, инхалације. Купатила са угљеном киселином.

Детет признатих лекара у купатилу.

Проспекте и извешћа даје

475 3—5 КУПАЛИШНА УПРАВА.

БЕОГРАД. СРБИЈА.

ОПШТА ПРИВРЕДНА БАНКА

(Allge eine Handels- und Industrie Bank, Belgrad)

Капитал Дин. 1,000.000 ● Kapital Frs. 1,000 000

Прима улоге на штедњу из свих српских земаља.

Плаћа 6% годишње камате.

Адреса за писма: Општој Привредној Банци — Београд
Адреса за телеграме: Banque Général. 402 13—30

СРБИЈА. БЕОГРАД.

Грудне

болове, вратобољу, означаво стање, запаљења растерује брзо Фелеров Елза-флуид Једно туце на пробу франко 5 кр Поручите од E. V. Feller in Stubica,. Centrale Nr. 105. (Agramer Kom.)

1303 8—3 **Willi.**

Виноградарима!

Најбољи: Плави камен, Рафију (Шаш) и ГУМУ за пелцовање лозе по најјефтинију цену препоручује

шпецерајска трговина

Велимира Радака у Митровици.

567 5—5

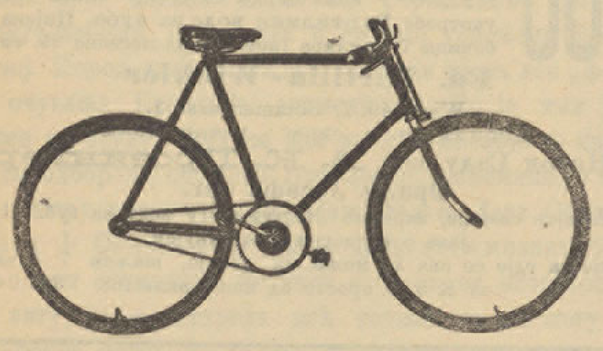

из гласовите, дуготрајне, готово неуни штиве катоље са знаком:

„KORUNA“

(КРУНА)

које се одликују изврсном техничком из радбом, као и елегантним обликом препоручује тврдка

Ладислав Швестка а спол.

256 12—16 **Праг,**

Вацлавски трг бр. 53. Ческа.

Трогодишње писмено јамство. — Захтјевајте цјенике! Имућнима особама или са сталним положајем дајемо на вересију.

Само са именом **S CULIA** означене боце јесу праве.

Малнашка **SICULIA** изворита вода.

Најбоље лековито и освежавајуће пиће.

Одклања одма горушицу.

Ненадмашимо за стварање прохтева и за лучење слузи!

Главно стовариште у Новом Саду код Браће Вагнера

1575 26—30

Код болести катара, гуше, душника, беле дигерице, стомака, црева, бубрега, бешике надмаша све минералне воде.

Главно стовариште за Угарску.

Brázay Kálmán

Budapest

Josef-körút 37.

Телефон бр. 59-64.

Краљ свих соних-киселих вода.

Добија се у свима апотекама, дрогеријама и деликатесним трговинама.

СА ЕЛЕКТРИЧНИМ ПОГОНОМ

УРЕЂЕНА ФАБРИКА

Г. СКРБИЋА

ЗАГРЕБ, Илица бр. 40.

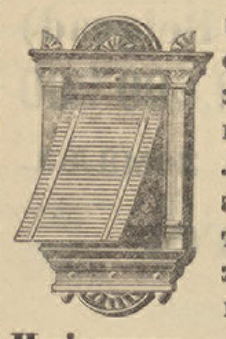

препоруча своје на гласу солидне и јефтине жалузије, дрвене, ткане и платнене ролете, жељезне и дрвене капке за прозоре и дућане, те моли што више пажње поклонити овој домаћој фабрици.

Цијеници и прорачуни бадава

117 20—50

Част ми је поштованој публици као и васколиком грађанству у Угарској и у Троједници до повољног знања ставити, да сам данашњим даном у Новом Саду у гуштерској улици број 18 у собственој кући отворио и отпочео обртном влашћу овлашћену најновију

КАЗАНЦИЈСКУ РАДЊУ.

Као у казанцијској радњи кроз низ многих година радећи у гласовитим казанцијским радњама тако рећи преспреман стручњак примам сваке у казанцијски занат спадајуће послове, уз материјалну јамчевину и одговорност. — Примам у свако доба преоправу бакарних посуђа, као и наруџбине готових бакарних посуђа, штрцаљака за пероноспору, поглавито ракинских казана, цеви за млинове, табарке од гвожђа.

Купујем по најбољој цени бакар, месинг, калај, олово и остали метал.

Наруџбине обављам брзо и тачно.

Молим као многогодишњи стручњак за многобројну поруџбину и удостојење свог поверења, обећавајући да ћу свагда настојати и трудити се да подарено поверење потпуно оправдам.

Бележим се са особитим поштовањем

ТИХОМИР ПАВЛОВИЋ казанџија

178 3—3 **Нови Сад** (Ujvidék) гуштерска улица број 18.

Издаје се одмах под најам

ЈЕДАН ОСОБИТО ЛЕП ЛОКАЛ

са великим нузгредним просторијама приземно у својој кући преко пута од Српског Дома на врло згодном месту било за коју врсту трговине.

Ближа извешћа даје

УПРАВА

СРПСКОГ ЕСКОНТНОГ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА

У МИТРОВИЦИ.

587 3—3

● У својој кући — чиста израда.

ПРВА СРПСКА РАДИОНИЦА

ГРАЂЕВИНЕ И НАМЕШТАЈА СА МАШИНАМА КОЈЕ КРЕЋЕ БЕНЗИН МОТОР

ЂОКЕ ВУЧКОВИЋА

У НОВОМ САДУ.

Част ми је поштованој публици из места и са стране до повољног знања ставити, да сам моју новотворену радионицу са машинама удесио, које креће бензин мотор.

Уверен сам да ћу моћи по најнижој цени израђивати, све **грађевинарске** послове и **намештаја**, као салоне, ручаће и спаваће собе и т. д. Даље израђујем **портале и трговачке стелаже** по најновијој изради и нацрту.

Моје дугогодишње искуство и то у већим радионицама као у **Бечу, Берлину, Хамбургу, Бриселу, Берну, Лозану, Паризу и Лондону**, гарантује да сам у стању сваки посао примити и чисто зготовити, тако да ћу сваку моју поштовану муштерију у потпуном смислу задовољити.

Надам се да ћу као млад почетник у мом подузећу потпомогнут бити које ћу знати ценити.

Очекујући цењене поручбине и бележим се са особитим поштовањем

Ђока Вучковић

483 6—12 **Нови Сад, Ханска улица бр. 19**

● Најнизе цене — фина израда. ●

KUPALIŠTE DARUVAR

У СЛАВОНИЈИ

Јужна железничка станица

ЖЕЉЕЗНА и ВЛАТНА КУПАТИЛА.

Топлина извора 34—50° С. Славонска Швајцарска, господствени перивој и лепо засађена шума. Мраморне и порцеланске каде, блатно купатило, Фарангово лечење, купатило ладном водом.

НОВОПОДИГНУТО УГЉЕНО КИСЕЛО КУПАТИЛО.

Ненадмашиви успех код свију женских болести и плођења, малокрвности, лечи против реуме, костобоље и живчане болести, нарочито код исхјаса.

Купатила од 70 потура, засебне кабине 80 потура па на више. 541 4—12

Проспекте разашиље бесплатно **КУПАЛИШНА УПРАВА.**

OSERS & RAUER специјална фабрика за израду мотора **Budapest VI. Podmaniczki utca 18. Wien, XX. Dredererstr. 81.-83.**

БЕНЗИН МОТОРИ

Мотори КОЈИ УВЛАЧЕ ГАС

1619 27—52

БЕНЗИН ЛОКОМОБИЛИ

Данас најјефтинија радна снага! Трошкови рада по коњској снази 2—3 потуре. Више стотина разноврсних машина налазе се у промету. Врло повољни услови за плаћање! Првог реда солидна фабрика! Са ценовницима и прорачуном стојимо бесплатно на услуги.

У последње време одправили смо овима стројеве машине: Јовану Илосу и друговима у Сас Весушу (8 коњских снага), Јовану Магочи и друговима Монор Тањи (6 коњских снага), Јовану Пап у Јарош Берењу (8 коњских снага), Павлу Ј. Нађу у Боглар (6 коњ. снага), Стеван Пали мл. у Орду код Боглара (4 коњ. снаге), Мирко Такач млинар у Пасто (75 коњ. снага, који увлаче гас. Вилмош Стенгер млинару у Вел. Тополовац (50 коњ. снага) који увлаче гас. Шалу Росману млинару у Моч колошварска жупанија (40 коњ. снага) који увлаче гас Јосифу ерцегу млинару у Мађар Банхеђеш (30 коњ. снага) који увлаче гас и још много великим властелинствима.

Цигаља за зидање

и

I. КЛАСЕ ЖУТОГ ЦРЕПА

могу се најјефтиније добити овде или од сваке **железничке станице и околине** не само у великим количинама већ и читаве товаре **лађом** од **сваке дунавске станице** код

Christian Paul

870 10—10

Нови Сад, Мађарска ул. бр 54.

Писмена питања одмах се извршују

ВЕЛИКА

ПАРНА ШТАМПАРИЈА И КЊИГОВЕЗНИЦА

ЂОРЂА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ

дунавска улица, у својој кући

снабдевена са 8 машина, које креће **гас мотор** а уређена **најновијим модерним и сецесије словима, украсима и шарама сваке врсте** израђује најсавршеније све **штампарске и књиговезачке послове** брзо, тачно и на највеће задовољство а све по цени јефтиније него игде 71 17—52

Моли за многобројне наруџбине.

За летњу сезону

стигао ми је врло богат избор

у женској и мушкој конфекцији

као и највећи избор у **женским костимима, шосовима, свиленим, вуненим и батистаним блузама**, све по најмодернијем, најукуснијем и елегантнијем енглеском и француском крају.

Послуга је уз **НАЈУМЕРЕНИЈУ ЦЕНУ** код српске фирме

П. Н. Момировића

у Новом Саду,

1020 39 52 Главна улица бр. 3.

ПРОДАЈЕМ

из ослободне руке **ДВЕ КУЋЕ** и то једна у улици Станчићевој под бројем 20., а другу слободна улица бр. 2. Обадве су куће на ћошку. Могу се употребити за дућан или за бирт. Озбиљни купци нека се обрате на власника

Јоцу Величковића

581 8—3 јорганџију у Панчеву.

Лепота.

Најпреча жеља сваке даме је несумњиво: што лепша да буде, а да би могла постићи тај циљ, она узима сваку прилику маже лице са невероватним средствима, што у највише случајева има за последицу, да лице уместо лепше тако сатари, да после треба дуго времена и врло пажљиву негу док се лице опет поправи.

Једино у свету постојећи успех арадског апотекара Клеменса пл. Фелдеша са својим **Маргит-Кремом** особито признат у Француској и Немачкој која је постигао, многе људе наводи да подражавањем овог светско-признатог **нешкодљивог** и против сваке **нечистоће лица**, сунчаних пега, бубуљица, флека и т. д. јединог чудноватог дјествујућег средетва. Наравно, да то ником није пошло за руком, јер тајну производња **Маргит-Крема** искључиво само проналазач и произвођач познаје, који ту тајну за себе чува и препарат сам справља. Зато је **Маргит-Крем** увек једнак, израда пак најбрижљивија ради чега је дјејство брзо и сигурно. Зато се озбиљно свако опомиње да лице са свакојаким мастима не маже, већ да употребљује таково средство које је од енглеских, американских и француских славних лекара препоручено **као једино сигурно, успешно нешкодљиво** средство ради **очувања лепоте**. То светско признато средство за лепоту је **Фелдешов Маргит Крем**, који већ по употреби од 4—5 дана кожу лица савремено преображе, сунчане пеге бубуљице, флеке, митесере, црвенило на лицу и рукама одклања, лицу идејалну лепоту, свежину и младалаштво даје. При томе је **Маргит-Крем** сасвим нешкодљив. Једна тегла кошта 1 **Круна**; **Маргит-Сапун 70 потура** и **Маргит-Пудер** (бео, роза или крем) 1 **Круна**. Сва ова средства могу се сепаратно употребљавати. — **Фелдешов Маргит-Крем** може се читавом свету у свакој већој апотеци добити. Ако пак где год више на стоваришту не би било онда се треба обратити управо на проналазача:

Clemens v. Főldes

Apotheker in Arad,

ГЛАВНА СТОВАРИШТА у Новом Саду: у апотекама Карла Гровингера, Гавра Плавшића, Јована Вујића и у дрогерији Оскара Клајна. 195 2—5

КРАЉЕВИНА СРБИЈА.

ВРЊАЧКА БАЊА.

„ХОТЕЛ КРУНА“ је на најлепшем месту у средини бањског парка и извора минералних вода бањских. Он располаже са **70 здравих и удобних станова за бањске посетиоце са и без намештаја**

У хотелу „КРУНА“ **кујна** је хигијенска, под надзором бањских лекара, а са изврсним и укусним јелима

Хотел точи такође ванредна вина: **жупска смедеревска и из подрума ђенерала Белимарковића као и најфинија страна вина поред увек свежег пива,**

Послуга брза, услуга солидна, ред и чистоћа највећа

Цене врло умерене тако, да ће посетиоци лековите врњачке бање само у хотелу „КРУНА“ наћи сва задовољство и уживања.

Обавештења потребна шаље својим гостима бесплатно и моли за обилнију посету.

Богдан Кнежевић гостионичар

хотел „Круне.“

534 3—8

СТАРА И ДОБРО РЕНОМИРАВА

велика спецерајска и деликатесна радња

Микин и Стојковић

»код тигра« у Новом Саду 10 17—26

преко од владичанског двора главна улица број 2.

препоручују своје велико стовариште свежег **јужног воћа, шећера, кафе, пиринџе рума теја, зејтина, свећа**, разног **сира**, изврсну **саламу, брашна, соли**, праве чисте **ГРОМ ЕСЕНЦИЈЕ, сапуна, ПЛАВА КАМЕНА, рафије** и гуме за каламљење винограда, минералне воде и све овој струци припадајуће артиклове **на велико и мало.**

Послуга под личним надзором брза, солидна и тачна. Умерене цене.

СУДСКИ ДОЗВОЉЕНА

КОНАЧНА РАСПРОДАЈА!

Због напуштања радње продаје све

вађаре сву златну, сребрну и робу од кина-сребра и сатове са 30—40% испод цене

АРМАЊ ГЕЗА

драгуљар и сајџија, НОВИ САД, главни трг. 429 10—50

Прва хрватска творница стројева

и ливаоница жељеза д. д. у ЗАГРЕБУ

ДОБАВЉА НАЈЈЕФТИНИЈЕ И БРЗО

СТРОЈЕВА

за произвођање ЦЕМЕНТНЕ РОБЕ.

Столове за цементне црепове на утор по најновијим калупима. Калупе за цементне цеви сваке величине.

Комплетне уређаје за цигљане, састојне делове за кружне пећи. Трансмисије, дизала, жељезне конструкције, ресервоире потребштине за водовод и канализацију

ЛИВАНУ РОБУ

из жељеза, брв. меди и месинга. — Преузимље

ПОПРАВКЕ ЛОКОМОБИЛА, МОТОРА СВИХ ВРСТИ, КОТЛОВА И ЛКОСАИХ РАЗНИХ СТРОЈЕВА.

122 4—18

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

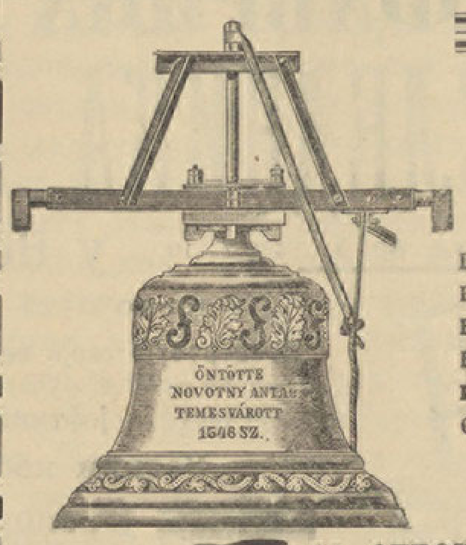

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем 1032 36—52

од мене израђена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона

која су у горњем делу — као виолина са отвором у виду фигуре **S** провиђена и која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако уједном патентирано звоно од килограма изједначује са звуком других по старој системи звона од 461 килогра

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала, **прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа**

Илустровани ценовници и прорачун трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљ. изложби у Будимпешти 1895. награђена са великом миленарском медаљом

Матија Леви и Друга помодно-мануфактурна трговина у Н. Саду, у згради хотела Јелисаве

Ванредне летње новине: Воал гренадин, у свакој боји чист и штикован. „ муслин у свакој боји и нианси. „ маркизета на пруге или коцке. 451 13—100

ЕКВИЗИТНЕ штиковане робе Robes (хаљина) у батисту, пл тну, штофу и свили.

Блузе, жипони, женско рубље, потпуне опреме за невесте.

ЖЕНСКА и ДЕЧИЈА одела ЗА КУПАЊЕ.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ТАЈНИМ БОЛЕСТИМА.

Жалосно је — али права је истина, да у данашњем добу за чудо врло много има таки људи, којима је крв и телесни сокови покварени, и који су ради своје младићке лакомислености и хрђаве навике своју живчану систему и душевну јакост уништили. Сад је најпречо време, да ово грозно стање престане. Неко мора бити, који ће младиће о полном животу добровољно, искрено и темељно поучити, неког мора бити, коме могу људи своје тајне болести слободно, без устезања и са поверењем поверити. Али није до ста, ове болести ма коме испричати, већ се мора таком савесном специјалисти лечнику обратити, који о полном животу може савете дати, те на евентуално већ постојећим болестима помоћи, онда ће нестати тих тајних болести.

Таког узвишеног позива и за то је опште познати завод др. Палоца, бившег болничког лечника, специјалисте Budapest VII. Rákóczi út 10.), где уз највећу тајну може свако (како мушки, тако и женске) добити разјашњење о спољном животу, где се крв и телесни сокови болесника очисте, живци ојачају, цела се система опрости од болести, и душевни болови нестану. Овај је завод услед досада чињеног и на толико хиљада болесника са успехом изведеног начина лечења у целој монархији једини. Без сметања дневног рада, са сигурним успехом, темељито и брзо лечи већ од толико година др. Палоци са његовим специјалним начином лечења и у најзанемаренијим случајевима сифилитичне ране болести неви за мокрење, бешике, живаца и кичме, последице сифилиса, цурење семена, ослабљену људску снагу (импотенција), слатку жилу, болести крви, болести коже, те све болести женске. За женске посебна чекаоница и посебан улаз. Даљина није препрека лечењу. Ако ко ма из кога разлога особно не може доћи, драговољно му се даје на писмо опширан, дискретан одговор (к писму треба само биљег за одговор приложити). Након докончаног лечења писма се спале или на захтев враћају се. Завод се брине и о специјалним лековима. У заводу говори се и кореспондира се српски. Примаше дневно од 9 сати до подне, до 6 сати по подне (недељом до 12 сати у подне.)

Наслов: Др. Палоц бивши болнички лечник, специјалиста Budapest Rákóczi út 10. 273 10—

»СЛАВОНИЈА«

ДРУШТВО ЗА ПОСМРТНУ ПРИПОМОЋ

као задруга у Сибињу (пре посмртна и припомоћна задруга). Cheque račun br. 19.548.

ЕМЕЂНА ГЛАВНИЦА у ОБВЕЗНИЦАМА

К. 25.000

ПОЗИВ НА УПИС У ЧЛАНСТВО

„Славонија“ „друштво за посмртну припомоћ као удруга у Сибињу“ за новчану и посмртну припомоћ плаћа за свакога свога члана приходом његове смрти знатну своту од 100 К словом једна стотина круна до 2000 К словом двије тисуће круна А осим тога подељује знатне новчане подпоре од чистог добитка, навон једногодишњег чланства, без иног већег надоплатка.

Напокон за дете уписаног члана ако умре припада подпора до 6 година 30 К, а преко 6 до 15 година 50 К. Изплаћује се одмах, кад се доприне су доказала о смрти. „Славонија“ друштво за посмртну припомоћ као удруга је најновије врсти, а у нашој домовини прво таково друштво, дочим је по увјетима једино ове врсти, јер од чистог добитка подељује болестним и ином згодом настрадалим члановима новчане потпоре, У случају доказане тешке невоље и сталну месечну припомоћ, чим се јасно хуманитарност друштва доказује.

„Славонија“ друштво за посмртну припомоћ као удруга отворила је више кола као:

Коло за 100 К за особе од 15—70 година
„ „ 200 „ „ „ „ 15—70 „
„ „ 500 „ „ „ „ 15—60 „
„ „ 1000 „ „ „ „ 15—60 „
„ „ 2000 „ „ „ „ 15—60 „

Посебно коло за старце:
Коло са 500 К и 1000 К од 60—70 година старе.

Чланови свакога кола могу се уписати, особе међусобно (супруг и супруга)

Увјети за примање јесу следећи:

1 Да се изпуни тискана приступница, те да у плати пристојбе као уписовну, чланарину и за први смртни случај.

2. Да је здрав.

3. Да од дана уписа преживи 10 месеци.

Даљне дужности и права чланова установљују правила, која се са приступницима и прошпектима бадава дијеле.

Све упуте као и тисканице даје равнатељство „Славонија“ друштво за посмртну припомоћ као удруга у Сибињу.

Траже се господа вољани повјереници уз добру награду.

Најбоља обскрба за људе свакога стележа а особито за чиновнике, обртнике и раднике.

Дакле напред! 38 19—50

„СЛАВОНИЈА“

друштвоза посмртнуоћка припомо задруга у Сибињу.

Велико стоваришће и свих осталих минералних вода.

„Књаз Милош“ БУКОВАЧКА КИСЕЛА ВОДА

најчистији и најбољи алкалични киселјак. 347 11—

„Српски Селтерс“ ● НАЈБОЉА ЛЕКОВИТА АЛКАЛНО-МУРИЈАТИЧКА ВОДА ●

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ ЗА НОВИ САД И ОКОЛИНУ

код

ПЕТРОВИЋА И ПОПОВИЋА

трговина спецераја и деликатеса

НА ВЕЛИКО И МАЛО

Нови Сад, ћошак главне и лебарске улице.

Поручбине са стране извршујемо брзо и тачно.

По анализи најбоља столна и лековита вода.

Основана 1889. Основана 1889. Основана 1889

ПРВА СРПСКА ТВОРНИЦА ШЕШИРА

СТОЈАНА НЕГОВАНА

У МИТРОВИЦИ (Срем)

Препоручујем своје сопствене производе до најфинијег шешира; тврдих, меканих, чупавих, мушких и дечјих, као и свилених шешира за поштовано свештенство.

Особито препоручујем своје богато стовариште најфинијих шешира и цилиндера из првих светских фабрика, као Хабигови, Месмера, Хиклови, Мацерови, Браће Вем у Бечу, талијанских Борсалино.

Нарочито препоручујем специјални нов проналазак патент шешира „Фороso“ који упливише најбоље здравље.

FOROSO Hygienischer Reformhut NACH Dr Meyer

Gesetzlich geschützt.

Овај реформни шешир „FOROSO“ је најздравији и

најпријатнији штит за главу.

Услед непрекидног понављања ваздуха је најбоља **заштита против главобоље и нервозности;** спречава болести косе а унапређује растење косе.

Само прави кад је снабдевен са овом заштитном марком.

Др. Мајер с. р.
практ. лекар.

мам разноврсних шешира на поправку, као и женски шешира модернизирам.

С особитим поштовањем
Стојан Негован
творница шешира.

308 10—13

● Постоји од 1860. године. ○●○ Више пута одликована. ●

СТОВАРИШТЕ

ФАБРИКА НАМЕШТАЈА

НАСЛЕДНИКА НИКОЛЕ ДУСИНГА

Ханска ул. бр. 1. 423 7—10 **у Новом Саду** Ханска ул. бр. 1.

преко пута од српске народне основне школе.

Препоручују своје **велико богато снабдевено стовариште намештаја** за спаваће собе и ручаонице, као и сваковрсних намештаја за салоне у разним израдама и **јефтиним ценама.**

Велики избор простирача, завеса и ћебета.

Препоручујемо нашу новоуређену

РАДИОНИЦУ С МАШИНАМА

за израду сваковрсних намештаја по нацрту за приватне, за звања и општине.

СОЛИДНА ПОСЛУГА ● и ● ЈЕФТИНЕ ЦЕНЕ!

Српска штампарија код Стојадина Мојсилића у Новом Саду